

Jeesus parantaa miehen Betesdan altaalla

Johanneksen evankeliumin selitys 16

Joh. 5:1–16

Savonlinnan Tuomiokirkko, 18.11.2015

Viime kerralla käsitelimme tapausta, jossa Jeesus paransi kapernaumlaisen virkamiehen pojan kuoleman taudista. Totesimme, että evankelista Johanneksen tarkoituksena oli tuon kertomuksen avulla alleviivata erästä piirrettä oikeassa Jeesukseen uskomisessa: nimittäin sitä, että Jeesukseen uskotaan *hänen puhumiensa sanojen* kautta. Näinhän tuo virkamies, sairaan pojan isä Jeesukseen uskoi. Hän tarttui Jeesuksen sanoihin: ”Mene, poikasi elää.” Myöhemmin hän sai kuulla, että poika oli parantunut juuri sillä hetkellä kun Jeesus oli nuo sanat sanonut ja hän oli uskonut ne. Näin tärkeää on Jeesuksen sanoihin uskomisen.

Seuraavaksi evankelista Johannes haluaa kertoa meille ihan toisenlaisen tapauksen, jossa Jeesukseen ja hänen tekemäänsä ihmetekoon suhtauduttiin aivan toisella tavalla.

Tämän jälkeen oli eräs juutalaisten juhla, ja Jeesus lähti Jerusalemiin. Jerusalemissa on Lammasportin lähellä allas, jonka hepreankielinen nimi on Betesda. Sitä reunustaa viisi pylväshallia, ja niissä makasi suuri joukko sairaita: sokeita, rampoja ja halvaantuneita (Joh. 5:1–3).

Ajasta ja paikasta

Tapahtumapaikkana oli siis Jerusalem ja siellä ollut Betesdan allas, joka sijaitsi Lammasportin nimisen kaupungin portin luona, lähellä temppeliä. Alue on käsittääkseni kaivettu esiin arkeologisissa kaivauksissa. Niissä on löydetty iso, lähes 50 m x 100 m oleva allas, jota tosiaan reunusti viisi pylväskäytävää. Kulmissa oli portaat, joita myöten pääsi altaaseen. Niitä tarvittiin, sillä altaan vedellä uskottiin olevan parantavia ominaisuuksia. Siksi pylväshalleissa makasi sairaita, jotka etsivät parannusta vaivoihinsa.

Ajanmääre ”tämän jälkeen” on epämääräinen. Sen perusteella ei voi tietää, kauanko aikaa Jeesus oleskeli Galileassa ennen lähtöään Jerusalemiin. Emme voi myöskään varmuudella tietää, minkä juutalaisten juhlan vuoksi hän Jerusalemiin lähti. Vaihtoehtoja on kolme, sillä juutalaisten suuria juhlia oli kolme: pääsiäinen, helluntai ja lehtimajanjuhla.

Ehkä todennäköisintä on se, että Jeesus lähti Jerusalemin helluntaijuhlille. Ainakin erään käyttämäni kommentaarin mukaan pääsiäisenä olisi Jerusalemissa ollut liian kylmä, jotta sairaita olisivat voineet makaila ulkosalla. Sama pätee lehtimajanjuhlaan, joten helluntai jää jäljelle.

Mutta oikeastaan kertomuksen kannalta ei ole väliä sillä, mistä juhlasta oli kyse.

Hämärä uskomus

Nämä odottivat, että vesi alkaisi liikkua. Aika ajoin näet Herran enkeli laskeutui lammikkoon ja pani veden kuohumaan, ja se, joka ensimmäisenä astui kuohuvaan veteen, tuli terveeksi, sairastipa hän mitä tautia tahansa (Joh. 5:4).

Tätä jaetta 4 ei ole luotettavimmiksi katsotuissa Johanneksen evankeliumin käsikirjoituksissa, ja sen vuoksi se on Kirkkoraamatussakin laitettu hakasulkuihin. Vuoden 1938 käännöksestä se puuttuu kokonaan.

On todennäköistä, että alkuperäisessä Johanneksen evankeliumissa tuota jaetta ei ole ollut. Ehkä kyseessä on kuitenkin vanha, evankeliumin kirjoittamisen ajoilta oleva perimätieto, jota Johanneksen evankeliumin kirjoittaja ei ole laittanut tekstiinsä, koska on pitänyt sitä taikauskoisena. Toinen mahdollisuus on tietenkin se, että tekstin kopioitsijat ovat jossain vaiheessa jättäneet tuon jakeen pois; ehkä samasta syystä, pitäen sitä taikauskoisena.

Oli miten oli, mielestäni tuon jakeen perusteella saamme tietoa siitä, miksi sokeat, rannat ja halvaantuneet makailivat Betesdan lammikon pylväskäytävissä: heistä jokainen halusi ehtiä ensimmäiseksi altaaseen, kun sen vesi alkoi kuohua. Lammikon ajoittaisen kuohumisen takana oli varmaankin jokin luonnollinen ilmiö eikä enkeli. Olennaista on se, että altaaseen piti ehtiä kiireesti, kun vesi alkoi kuohua.

Näin epätoivoisia sairast olivat. Heidän piti turvautua mihin tahansa huhuun tai uskomukseen, mihin tahansa heikkoonkin toivon oljenkorpeen. Heillä ei ollut enää mitään muuta kuin sairautensa ja epämääräinen toivo kuohuvan veden aikaansaamasta paranemisesta.

Kolmekymmentä kahdeksan vuotta tylsää odotusta

Siellä oli mies, joka oli sairastanut kolmekymmentäkahdeksan vuotta (Joh. 5:5).

Hän oli sairastanut jo kolmekymmentä kahdeksan vuotta. Maannut kolmekymmentä kahdeksan pitkää vuotta pylväskäytävässä ja odottanut muutosta kurjuuteensa.

Mikä oli hänen sairautensa? Sitä ei tekstissä kerrota. Ehkä siksi sitä ei kerrota, että tuo mies voisi toimia vertauskuvana siitä toivottomasta henkisestä tilasta, jossa jokainen ihminen on ilman yhteyttä Jumalaan. Ja samalla siitä toivottomuudesta, jolla me odotamme muutosta. Tuon miehen odotuksen kohteenahan oli epämääräinen huhu siitä, että ensimmäisenä kuohuvaan altaaseen ehtinyt paransi. Huhu ja sen antama toivo oli niin epämääräinen, että jo Johanneksen evankeliumin kirjoitusaikana tiedettiin, että siinä oli kyse herkkäuskoisille keksitystä taikauskoisesta toivosta.

Siis: 38 pitkää vuotta tappavan tylsää miettimistä: ”Kun enkeli seuraavan kerran tulee lammikkoon, olen valppaana ja paranen.” Eikä se koskaan onnistunut.

Jeesus puuttuu peliin

Jeesus näki hänet siellä makaamassa vuodematolla ja tiesi, että hän oli jo pitkään ollut sairas. Jeesus kysyi: "Tahdotko tulla terveeksi?" Sairas vastasi: "Herra, minulla ei ole ketään, joka auttaisi minut altaaseen, kun vesi kuohahtaa. Aina kun yritän sinne, joku toinen ehtii ennen minua." Jeesus sanoi hänelle: "Nouse, ota vuoteesi ja kävele." Mies tuli heti terveeksi, otti vuoteensa ja käveli (Joh. 5:6–9).

”Jeesus näki hänet siellä makaamassa vuodematolla ja tiesi, että hän oli jo pitkään ollut sairas. Jeesus kysyi: ”Tahdotko tulla terveeksi?” Tähän mies virkkoi, että hänellä ei ole ketään, joka auttaisi hänet ensimmäisenä altaaseen.

Nykyihmistä ajatellen tuon voisi tulkita näin: ”Herra, minulla ei ole tarpeeksi rahaa, jotta voisin ostaa tyylikkää tavarointa ja pääsisin matkustelemaan. Siksi minun pitää pitkästyä tässä elämässäni, jossa ei ole mitään mieltä.”

Jeesus ei ryhtynyt lainkaan keskustelemaan tällaisista lääkkeistä. Sen sijaan Vapahtaja puhui. Hän sanoi miehelle: ”Nouse, ota vuoteesi ja kävele.”

Sitten seuraa sykkähdyttävän lyhyt toteamus: ”Mies tuli heti terveeksi, otti vuoteensa ja käveli.”

Kolmekymmentä kahdeksan vuotta jatkunut kuolettava pitkästyminen oli lopussa. Sen loppuminen oli tullut miehen kannalta niin sanotusti ”puun takaa”, täysin odottamattomasta suunnasta. Sitä ei saanut aikaan taikauskoinen lähteeseen rynnäminen, ei raha eikä matkustelu. Vaan Jumalan Pojan sanat.

Meidän kirkkomme tehtävä on puhua Jumalan ja elämän merkityksen kadottaneelle nykyihmiselle samanlaisia sanoja kuin mitä Jeesus puhui.

Mutta onko se mahdollista? Voiko Jumalasta puhua? Voiko Jumalasta sanoa sellaisia sanoja, jotka ovat totta ja tavoittavat hänet? Voivatko sanat tuoda Jumalan meille ja meidät Jumalalle?

Voivat. Juuri siksi kirkon sanoman nimi on evankeliumi eli ilosanoma. Se kertoo, että Kaikkivaltias on Pojassaan Jeesuksessa syntynyt ihmiseksi, tullut alas, meidän luoksemme. Jeesus on ottanut päälleen syntimme. Hän on omassa ihmisluonnossaan voittanut meidän ihmisluontomme kuolemansairauden eli eron Jumalasta. Siksi Jumalasta voidaan puhua. Kunhan hänestä puhutaan ihmisen Jeesuksen kautta.

Jumala on salattu, mutta hänet on mahdollista löytää, toivoksi ja elämäksi. Mutta siihen ei ole kuin yksi keino: Hän, joka sanoi: ”Minä olen tie, totuus ja elämä. Ei kukaan tule Isän luokse muutoin kuin minun kauttani.”

Ei siis ihme, että niin monet odottavat turhaan elämän tarkoitusta eli makaavat oman Betesdansa pylväikössä.

Jos sinä olet yksi heistä, niin tiedä, että sinne pylväikköön saattaa kerran astella tuntematon mies, joka sanoo sinulle: ”Tahdotko tulla terveeksi?”

Itse asiassa hän on jo astellut sinne pylväikköön. Olen itse ollut makaamassa siellä ja kuullut, kun hän puhuu meille eläväksi tekeviä sanoja.

Parantaminen tapahtui sapattina

Mutta se päivä oli sapatti. Niinpä juutalaiset sanoivat parannelulle: "Nyt on sapatti, ei sinun ole lupa kantaa vuodettasi." Mies vastasi heille: "Se, joka teki minut terveeksi, sanoi minulle: 'Ota vuoteesi ja kävele.'" (Joh 5:10–11)

Olennaista ei ole se, mikä oli se juutalaisten juhla, jonka vuoksi Jeesus oli tuolloin tullut Jerusalemiin. Olennaista oli se, että parantaminen oli tapahtunut sapattina. Sellainen oli juutalaisten uskonnollisten opettajien mukaan kiellettyä sapattina. Jeesus kuitenkin sääli kurjia niin paljon, ettei välittänyt tästä perinnäissäännöstä, vaan paransi myös sapattina.

Kiellettyä oli kaikki muukin, jota olisi voitu pitää työn tekemisenä: myös patjanriekaleen ja peitteen kantaminen. Siihenkin juutalaisten sääntöjen mukaan piti puuttua.

Totinen torvensoittaja

Vaikuttaa muuten siltä, että tämä 38 vuotta sairastanut mies oli luonteeltaan aika yksioikoinen. Yleensä evankeliumeiden kertomuksissa Jeesuksen parantamista ihmisistä kerrotaan, että he uskoivat Jeesukseen, alkoivat seurata häntä, puhkesivat ylistämään Jumalaa, jne. Tämä mies ei tee mitään sellaista. Hän vaan otti vuoteensa ja käveli.

Silloin juutalaiset kysyivät: "Kuka se mies oli, joka käski sinun ottaa vuoteesi ja kävellä?" Paranneltu ei kuitenkaan tiennyt, kuka hän oli, sillä Jeesus oli jo hävinnyt väkijoukkoon (Joh. 5:12–13).

Tämä osoittaa, että mies ei ollut edes kysynyt hyväntekijänsä nimeä tai kysellyt sitä muilta. Ei ilmeisesti kiinnostanut.

Myöhemmin Jeesus tapasi miehen temppelissä ja sanoi hänelle: "Sinä olet nyt terve. Älä enää tee syntiä, ettei sinulle kävisi entistä pahemmin." (Joh 5:14).

Jeesus ei yleensä opettanut, että sairaus on seurausta synnin tekemisestä. Siksi meidänkään ei pidä ajatella niin. Ilmeisesti Jeesuksen vastaus kuitenkin pitää sisällään ajatuksen siitä, että joissain tapauksissa synnin tekeminen voi saada palkakseen sairauden. Ehkä näin oli tämän miehen

tapauksessa. Siksi Jeesus varoitti häntä tekemästä enää syntiä. Siitä seuraisi jotain vieläkin pahempaa kuin 38 vuoden sairastaminen. Luultavasti Jeesus tarkoitti viimeistä tuomiota.

Mies lähti sieltä ja kertoi juutalaisille, että Jeesus oli hänet parantanut (Joh 5:15).

Tuo parannettu oli kuitenkin sisäisesti niin paatunut, että hän ei välittänyt Jeesuksen sanoista höykäsen pöläystä. Tai siis ei ainakaan tehnyt niiden mukaan. Hän loukkaantui niistä ja kävi ilmiantamassa Jeesuksen juutalaisten johtomiehille.

Juutalaiset alkoivat vainota Jeesusta, koska hän teki tällaista sapattina (Joh. 5:16).

Tässä episodissa on siis kyse tapauksesta, jossa Jeesuksen tekemä hyvä teko ja ihmeparannus eivät aiheuta uskoa, vaan vastustusta. Vaikka Jeesus oli armosta parantanut 38 vuotta sairastaneen miehen, tuo ihmeteko ei aihauttanut hänessä uskoa. Se aiheutti päinvastaista: parannettu ei välittänyt hyvän tekijänsä sanoista, vaan kävi kavaltamassa hänet hänen vihamiehilleen.

Johanneksen evankeliumin kirjoittajan tarkoituksena on tässä kertomuksessa jälleen käsitellä uskoa. Olennaista sille eivät ole pelkät Jeesuksen tekemät ihmeteot. Tässäkuin tapauksessa ihmeteko aiheuttaa eräässä ihmisessä Jeesuksen vastustamista, ei suinkaan uskoa ja kiitollisuutta.

Ratkaisevaa on se, ottaako ihminen Jeesuksen sanat vastaan sydämeensä, vai torjuuko hän ne ja käy kavaltamassa Jeesuksen vastustajille.